

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 16. febrúar 2024
UST202401-186/R.K.
10.05.00

Efni: Ósk um umsögn - Stækkun hafnar í Straumsvík-matsáætlun

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 16. janúar sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um ofangreinda tillögu að matsáætlun. Fyrsti áfangi fyrirhugaðrar framkvæmdar fór í matsskyldufyrirspurn og komst Skipulagsstofnun að þeirri niðurstöðu að hann væri matsskyldur, því eru allir þeir fyrirhugaðir áfangar teknir fyrir í fyrirbyggjandi matsáætlun.

Framkvæmdarlýsing

Hafnafjarðabær og Hafnafjarðarhöfn áforma framkvæmdir í þrem áföngum á hafnarsvæðinu í Straumsvík. Efnisþörf fyrir framkvæmdirnar eru um 2.060.000 m³ og er efnistaka áætluð í Rauðamelsnámu, Vatnsskarðsnámu og námum með leyfi í sjó. Rauðamelsnáma var metin sem ákjósanlegasti kosturinn fyrir efnistöð á landi. Markmið með stækkun Straumsvíkurhafnar er að byggja upp hafnaraðstöðu sem þjónar fjölbreyttu atvinnulífi í bæjarfélaginu og styður jafnframt við nýja atvinnustarfsemi. Hluti af markmiðum framkvæmdarinnar er einnig að færa þungaflutninga úr miðbæ Hafnarfjarðar og sem mest á stofnvegakerfið. Tengin iðnaðarsvæða sunnan Reykjanesbrautar verður einnig bætt.

Fyrsti áfangi stækkunarinnar mun m.a snúa að því að byggja upp aðstöðu fyrir starfsemi Carbfix (Coda Terminal). Til stendur að koma þar upp fyrstu móttöku- og förgunarstöð í heimi. Flytja þarf inn koldíoxíð á fljótandi formi í skipum frá iðnaði í norður Evrópu. Áfangi eitt felur í sér 800 langan varnargarð, landfyllingu fyrir lóð Carbfix, viðlegubakka fyrir gasskip og aðkomuveg að hafnarsvæðinu. Hafnarsvæðið verður stækkað um 11 ha og eru þar 4 ha í landfyllingu. Í áföngum 2 og 3 er fyrirhugað að stækka hafnarsvæðið frekar með landfyllingu, grjótvörnum og byggja tvo viðlegukanta. Umfang áfanga 2 og 3 er samtals 10 ha.

Skjálftavirkni

Í matsskýrslunni kemur fram að jarðskjálftavirkni hafi verið lítil á svæðinu. Umhverfisstofnun vill benda á að með tilkomu starfsemi Carbfix á nærliggjandi iðnaðarsvæði þar sem fyrirhuguð er geymsla koldíoxíðs í jarðlögum, gæti jarðskjálftavirkni aukist vegna niðurdælingar í jarðlög, líkt og þekkist við Hellsheiðarvirkjun. Æskilegt væri að gera frekari grein fyrir því í kaflanum um náttúruvá, og hvaða áhrif það hefur á fyrirhugaða framkvæmd.

Geymsla landfyllingarefnis

Umhverfisstofnun bendir á að tryggja verður að geymsla á efni á lóð ISAL sem ætlað er í landfyllingu sé með sem öruggustum hætti og að fok úr haugum sé takmarkaða eins og hægt er. Jafnframt verður að huga að hljóðvist á svæðinu þegar miklu efni er sturtað á lóðinni.

Jafnframt vill stofnunin benda á að einungis er heimilt að losa hreinan jarðveg á svæðið en óheimilt er að geyma þar úrgang þ.m.t óvirkan úrgang. Eftir atvikum getur haugsetning þurft framkvæmdaleyfi frá viðkomandi sveitarfélagi.

Skipulag

Í matsáætlun kemur fram að hafin sé vinna við endurskoðun aðalskipulags Hafnarfjarðar 2013-2025 vegna stækkunar hafnarsvæðisins og Rauðamelsnámu. Ef efnistaka er fyrirhuguð í fyrsta áfanga stækkunar hafnarsvæðisins, þá þarf að vera tryggt að sú efnistaka í Rauðamelsnámu samræmist gildandi skipulagi, eða að nýtt skipulag sem heimilar efnistöku í Rauðamelsnámu verði gilt þegar sú efnistaka á sér stað.

Viðmið í mati á umhverfisáhrifum

Í umfjöllun um strauma og öldufar, vantar í upptalningu lög nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir og lög um stjórn vatnamála nr. 36/2011. Jafnframt vantar í umfjöllum um vatnafar reglugerðir nr. 797/1999 um varnir gegn mengun grunnvatns og reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns, ásamt reglugerð nr. 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginlega þeirra, álagsgreiningu og vöktun.

Efnistaka og meðferð dýpkunarefna.

Í matsáætlun er tekið fram að efnistaka vegna hafnarframkvæmdanna verði fyrst og fremst úr námum en mögulega þurfi að dýpka höfnina á stöku stað. Í því samhengi bendir stofnunin á leiðbeinandi reglur¹ um meðferð dýpkunarefna á heimasíðu Umhverfisstofnunar sem fjalla meðal annars um þær rannsóknir sem þurfa að fara fram á dýpkunarefninu til að finna því viðeigandi ráðstöfunarleiðir.

Umhverfisstofnun vill vekja athygli á að með umsókn um varp í hafið þurfa að berast stofnunni upplýsingar samkvæmt viðauka I við leiðbeinandi reglur um meðferð dýpkunarefnis.

Vatnamál

Fjallað er um vatnafar í matsáætluninni. Framkvæmdirnar fara fram í strandsjávarvatnshlotinu Straumsvík-Kjalarnes nr. 104-1391-C og grunnvatnshlotinu Straumsvíkurstraumur nr. 104-265-G. Tilgreina þarf umhverfismarkmið vatnshlotanna, þ.e. að strandsjávarvatnshlotið Straumsvík-Kjalarnes skuli vera í góðu efnafræðilegu og vistfræðilegu ástandi og grunnvatnshlotið Straumsvíkurstraumur skuli vera í góðu

¹ [Leiðbeinandi reglur um meðferð dýpkunarefnis](#)

efnafræðilegu ástandi og með góða magnstöðu. Eins og tekið er fram í matsáætluninni skal meta hvort framkvæmdin feli í sér að umhverfismarkmiðum vatnshlotanna verði náð.

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að umhverfismarkmið vatnshlotanna komi fram í greinargerð.

Einnig eru vatnsformfræðilegir gæðapættir s.s. straumhraði, dýpi, botngerð, sjávarstraumar og sjávarföll, set og setflutningar sem landfyllingin og aðrar framkvæmdir geta haft áhrif á.

Meta þarf áhrif framkvæmdar á þau vatnshlot sem tengjast henni. Áhrifamatið þarf að uppfylla kröfur laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun og breytingar á starfseminni eiga að samræmast markmiðum og kröfum laganna. Starfsemi eða framkvæmdir mega ekki valda því að vatnshlot nái ekki þeim umhverfismarkmiðum sem sett hafa verið fyrir þau.

Til þess að hægt sé að leggja mat á hvort að starfsemi og framkvæmdir hafi áhrif á vatnshlot þarf að fara fram mat á áhrifum á gæðapætti sem skilgreindir hafa verið fyrir vatnshlotin.

Slík áhrifamat þarf að fjalla um:

- Skýran tilgang með matinu þ.e. að það er unnið til að meta áhrif starfsemi/framkvæmdar á umhverfismarkmið vatnshlotanna og hvort hættu sé á að ástand þeirra rýrni miðað við núverandi stöðu.
- Fjalla um vatnshlotin sem um ræðir, stöðu þeirra (óflokkað/ flokkað?) og fleira ef þarf.
- Fjalla um þá gæðapætti í strandsjó sem notaðir eru til ástandsflökkunar og hvernig starfsemin/framkvæmdin hefur áhrif á þá gæðapætti.
- Gera þarf áætlun um að staðfesta ástand áður en framkvæmdir hefjast.
- Fjalla um hvort að umhverfismarkmið munu nást eða ekki.
- Umfjöllun um hugsanlegar mótvægisáðgerðir til að bæta úr ástandi (ef það nær ekki umhverfismarkmiðum) og hvort þær mótvægisáðgerðir dugi til að upphefja ástandið í fyrri stöðu.

Meta þarf hvaða gæðapættir eru líklegir til að verða fyrir áhrifum umfram aðra t.d. áhrif á vatnsformfræðilega gæðapætti. Ef að framkvæmdin hefur þau áhrif að einhver þeirra gæðapátta sem verða fyrir áhrifum af framkvæmdinni fellur um ástandsflokk þá fellur vatnshlotið á umhverfismarkmiðum. Að uppfylltum skilyrðum 18. gr. laga um stjórn vatnamála er hægt að óska eftir heimild Umhverfisstofnunar til breytingar á vatnshloti í samræmi við 18. gr. laga um stjórn vatnamála.

Náttúruvernd

Fyrirhugað framkvæmdasvæðið er á landsvæði sem nýtur sérstakrar verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013, í 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu

„brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Rauðamelsnáma: Framkvæmdirnar gera ráð fyrir næstum því þreföldun af eldri námu sem mun raska stóru svæði af ósnortnu hraun sem nýtur sérstakar verndar. Mikilvægt er að gera ráð fyrir hvernig gengið verður frá þessu svæði, og hvernig landnotkun þess verður í framtíðinni.

Mikilvægt er að gera ráð fyrir mótvægisáðgerðum og tryggja verndun af sambærilegum svæðum sem hafa enn ekki verið vernduð í skipulagi. Það er allt svæðið norðan við Rauðamelsnámu, á milli Reykjanesbrautar og til sjávar. Svæðið er nú þegar metið með hátt verndargildi og er bæði á náttúruminjaskrá og verndað sbr. 61.gr. náttúruverndarlaga.

Þar sem uppbyggingu hafnarsvæðis norðvestan við Straumsvík hefur verið valið sem aðalvalkostur í stað eldri tillögu um byggingu athafnasvæðisins við Óttarstaði, er mikilvægt að skilgreina svæðin Hraun og Óttarsstaðir sem útivistar- og náttúruverndarsvæði í aðalskipulaginu til að vega á móti þessari gríðarlegu uppbyggingu sem er að fara af stað vestan og sunnan, og suðaustan megin við Straumsvík.

Straumsvíkurtjarnir: Mikilvægt er að meta áhrif framkvæmdarinnar á nærliggjandi náttúruverndarsvæði. Að gert verði ráð fyrir rannsóknum og vöktun á lífríki og vatnasvið.

Loftslag

Að mati Umhverfisstofnunar á loftslag að vera sér matsþáttur í mati á umhverfisáhrifum fyrir framkvæmdina. Gera þarf grein fyrir þeim áhrifum sem aukning á þungaflutningum sem og aukning í komu stórra flutningaskipa á nýtt og stækkað hafnarsvæði hefur á loftslag.

Virðingarfyllst,

Ríkey Kjartansdóttir

Sérfræðingur

Axel Benediktsson

sérfræðingur